

УДК 657.1:336.732

**МОДЕЛЮВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ
КРЕДИТНОЇ СПІЛКИ**

DOI 10.30838/ P.ES.2224.260219.123.384

Нестеренко О. О., д.е.н.*Харківський державний університет харчування та торгівлі*

Метою статті є розробка організаційно-методичних положень моделювання обліково-аналітичної системи в кредитних спілках. В статті доведено, що збалансована обліково-аналітична система здатна допомогти у вирішенні більшості завдань управління кредитними спілками, для яких найбільш важливим є процес кредитування та надання інших фінансових послуг. Обґрунтовано, що моделювання обліково-аналітичної системи кредитної спілки залежить від специфіки технологічного циклу, а отже від функцій діяльності. Застосовуючи функціональний підхід виділено основні функції, які здійснюються кредитною спілкою і згруповано фінансові послуги, надання яких впливає на складові обліково-аналітичної системи. Побудовано обліково-аналітичну систему кредитної спілки за функціональним підходом, в якій передбачено виділення окремих складових (блок управління, облікова політика, робочий план рахунків, документування, фінансова звітність, блок аналізу та контролю, інфраструктура інформаційних технологій), які комплексно відображають обліково-аналітичне забезпечення для всіх господарських операцій і об'єктів, що приймають у них участь. Блок управління через свої функції виступає як інформаційний фундамент управління діяльністю кредитної спілки. Облікова політика є головним, внутрішнім регламентом кредитної спілки, який визначає основні норми та правила ведення бухгалтерського обліку у кредитній спілці. В робочому плані рахунків кредитної спілки запропоновано передбачити рахунки та субрахунки в залежності від видів фінансових послуг, які надаються учасникам кредитної спілки. Визначено, що контрольна функція управління є необхідною умовою функціонування та розвитку кредитної спілки. Забезпечення стабільності функціонування кредитних спілок, мінімізація та нівелювання ризиків, які можуть загрожувати фінансовій стійкості кредитної спілки, забезпечується блоком аналізу. Доведено, що побудована обліково-аналітична система, з одного боку, є джерелом інформації для супроводу процесу надання фінансових послуг і інструментом для роботи з інформацією, що надходить і акумулюється, а з іншого, дозволить контролювати стан справ у будь-який момент часу за різними параметрами.

Ключові слова: кредитна спілка; бухгалтерський облік; аналіз; контроль; обліково-аналітична система; фінансові послуги; функціональний підхід; звітність

UDC 657.1:336.732

CREDIT UNION ACCOUNTING AND ANALYTICAL SYSTEM MODELING

DOI 10.30838/ P.ES.2224.260219.123.384

Nesterenko O., Dr. of Econ. Sc.*Kharkiv State University of Food Technology and Trade*

The purpose of the article is to develop organizational and methodological issues of credit unions accounting and analytical system modeling. It has been proven that balanced accounting and analytical system is capable to solve most of the credit unions management tasks, for which the most important is the process of lending and providing other financial service. It is substantiated that credit union accounting and analytical system modeling depends on technological cycle specifics, and, consequently, on activity functions. Applying functional approach allowed highlighting the main functions performed by the credit unions and grouping financial services that affects accounting and analytical system components. Constructed according to the functional approach credit union accounting and analytical system provides its separate components allocation (control unit, accounting policy, working chart of accounts, documentation, financial reporting, analysis and control block, information technology infrastructure), which comprehensively reflect accounting and analytical support for all business operations and objects taking part in them. The control unit through its functions serves as the information foundation for managing the activities of the credit union. Accounting policies are the main, internal rules of the credit union, which defines the basic rules and rules for accounting in the credit union. In the working plan of the credit union accounts, provide accounts and sub-accounts, depending on the types of financial services provided to the members of the credit union. The control function of management is a necessary condition for the functioning and development of a credit union. Ensuring the stability of the operation of credit unions, minimizing and leveling the risks that could threaten the financial stability of the credit union is provided by the analysis unit. It is proved that developed accounting and analytical system, on the one hand, is a source of information to accompany of financial services providing process and a tool for working with incoming and accumulated information, and, on the other hand, will allow to control different parameters of operations at any moment.

Keywords: credit union; accounting; analysis; control; accounting and analytical system; financial services; functional approach; reporting

Актуальність проблеми. Зростання фінансового благополуччя та соціального захисту населення України можливе за рахунок розвитку національного фінансового ринку, одним з суб'єктів якого є кредитні спілки. Про позитивні тенденції розвитку кредитного кооперування в Україні свідчить зростання частки фінансових послуг наданих населенню кредитними спілками. Зокрема, у 2018 році в порівнянні з 2017 роком обсяг кредитів, наданих членам кредитних спілок зріс на 188,6 млн. грн.,

або майже на 10% [1]. Саме кредитні спілки здатні задовольнити фінансові потреби населення на паритетних основах, оскільки, як свідчить досвід країн з розвиненими економіками, вони надають населенню дрібні кредити, що значною мірою вирішує державні соціальні проблеми та нівелює напруження в суспільстві. До основних економічних атрибутів кредитних спілок можна віднести їх приналежність одночасно і до фінансових установ, і до неприбуткових організацій, що зумовлює деякі особливості в веденні бухгалтерського обліку, здійсненні аналітичних та контрольних процедур. Ефективно сформована обліково-аналітична система бухгалтерського обліку кредитної спілки є одним з визначальних чинників безперервності та ефективності її діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методичні та організаційні питання обліку у кредитних спілках відповідно до специфіки їх діяльності досліджувалися у працях таких науковців, як: В. І. Бачинський, О. Ю. Гавриленко, М. Й. Гедз, О. О. Гончаренко, Г. М. Давидова, А. А. Довгополик, Р. Р. Коцовська, В. С. Мохняк, А. А. Пожар, О. М. Шинкаренко та інші. В той же час, відсутні комплексні розробки в частині побудови ефективної обліково-аналітичної системи в кредитних спілках, як фінансової установи, що має специфічний характер діяльності.

Метою статті є розробка організаційно-методичних положень моделювання обліково-аналітичної системи в кредитних спілках.

Виклад основних матеріалів дослідження. Ідея кредитної кооперації виникла в середині XIX століття як спосіб фінансової взаємодопомоги у громадах в період серйозної банківської кризи. Засновником першої кредитної спілки вважають Фрідріха Вільгельма Райффайзена (Німеччина) [2]. Відповідно до Закону України «Про кредитні спілки», кредитна спілка – це неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки [3]. Відповідно до положень законодавства, кредитна спілка зобов'язана вести оперативний і бухгалтерський облік результатів своєї діяльності відповідно до законодавства України, згідно вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Положень (стандартів) бухгалтерського обліку [4]. Тобто облік основної діяльності

в кредитній спілці ведеться як і в нефінансових установах, проте має враховуватися специфіка фінансових послуг, які надаються її учасникам, при налаштуванні обліково-аналітичної системи.

Збалансована обліково-аналітична система здатна допомогти у вирішенні більшості завдань управління кредитними спілками, для яких найбільш важливим є процес кредитування та надання інших фінансових послуг. Надійність, адекватність, оперативність і своєчасність обліково-аналітичної інформації важко переоцінити в умовах розмаїття фінансових послуг, які надаються кредитними спілками. Моделювання обліково-аналітичної системи бухгалтерського обліку кредитної спілки залежить від специфіки технологічного циклу, а отже від функцій діяльності. Щоб визначити необхідний обсяг інформації для управління кредитною спілкою, виникає потреба у вивченні функціональної її спеціалізації, яка характеризується обсягом певного виду функцій та фінансових послуг, які надаються її учасникам. Загальні правові засади у сфері надання фінансових послуг, контроль за діяльністю суб'єктів фінансового ринку регламентує Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [5]. Відповідно до положень цього закону фінансові послуги – це операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів. Функціональний підхід дозволяє виділити основні функції, які здійснюються кредитною спілкою і фінансові послуги, для надання яких необхідно учасниками кредитної спілки здійснити певні дії, що формує її організаційну структуру, відповідно до стратегічної політики діяльності (рис. 1).

Кожна з функцій кредитної спілки розділена на окремі складові, внаслідок чого утворюється ієрархія функцій більш низького порядку (підфункцій), які визначають не лише сутність тієї чи іншої діяльності, але і способи її реалізації. Загальні функції реалізуються одночасно, безперервно і в взаємодії, що забезпечує цілісність кредитної спілки, як системи, а, відповідно, її безперервну діяльність [6, с. 27]. До основних напрямів діяльності кредитної спілки доцільно віднести надання фінансових послуг, операційну та адміністративну діяльність, саме в складі останньої формується обліково-аналітична система.

Рис. 1. Функціонально-організаційна структура кредитної спілки

Джерело: розроблено автором

Одним з основоположних принципів формування системи управління кредитною спілкою є її відповідність організаційній структурі, врахування кількості та потреб стейкхолдерів для створення дієвої, раціональної системи інформаційної підтримки прийняття управлінських рішень. Тому необхідно розробити інструменти ведення обліку, які стануть платформою для побудови системи управління кредитною спілкою та складаються з технологічного та інформаційного забезпечення системи бухгалтерського обліку, аналізу та контролю.

Побудова обліково-аналітичної системи кредитної спілки за функціональним підходом передбачає виділення окремих складових, які комплексно відображають обліково-аналітичне забезпечення для всіх господарських операцій і об'єктів, що приймають у них участь (рис. 2).

Перший блок – управління кредитною спілкою є одним з найважливіших. У сучасних умовах блок управління через свої функції виступає як інформаційний фундамент управління діяльністю кредитної спілки, її стратегією і тактикою. На думку В.І. Клименко, подальший розвиток кредитно-кооперативного сектора в Україні потребує вдосконалення системи управління для суттєвого підвищення його стабільності [7].

Блок управління встановлює уніфіковані правила формування цілісного інформаційного масиву (корпоративної бази даних), у якому на рівні символів або абстрактно-понятійних описів відображаються фізичні процеси, що становлять фінансово-господарську діяльність кредитної спілки. Крім того, саме блок управління відповідає за встановлення режиму взаємодії учасників кредитної спілки, оскільки управління кредитною спілкою відбувається за демократичним принципом – на загальних зборах спілки один член має один голос. Це дає можливість кожному учаснику, який є членом кредитної спілки, впливати на її діяльність, проте потребує формування певного набору обліково-аналітичних процедур, що виконуються під час збирання, обробки та надання інформації для прийняття управлінських рішень.

Найважливішим блоком обліково-аналітичної системи кредитної спілки є облікова політика, яка є головним, внутрішнім регламентом кредитної спілки, який визначає основні норми та правила ведення бухгалтерського обліку у кредитній спілці [8, с. 115].

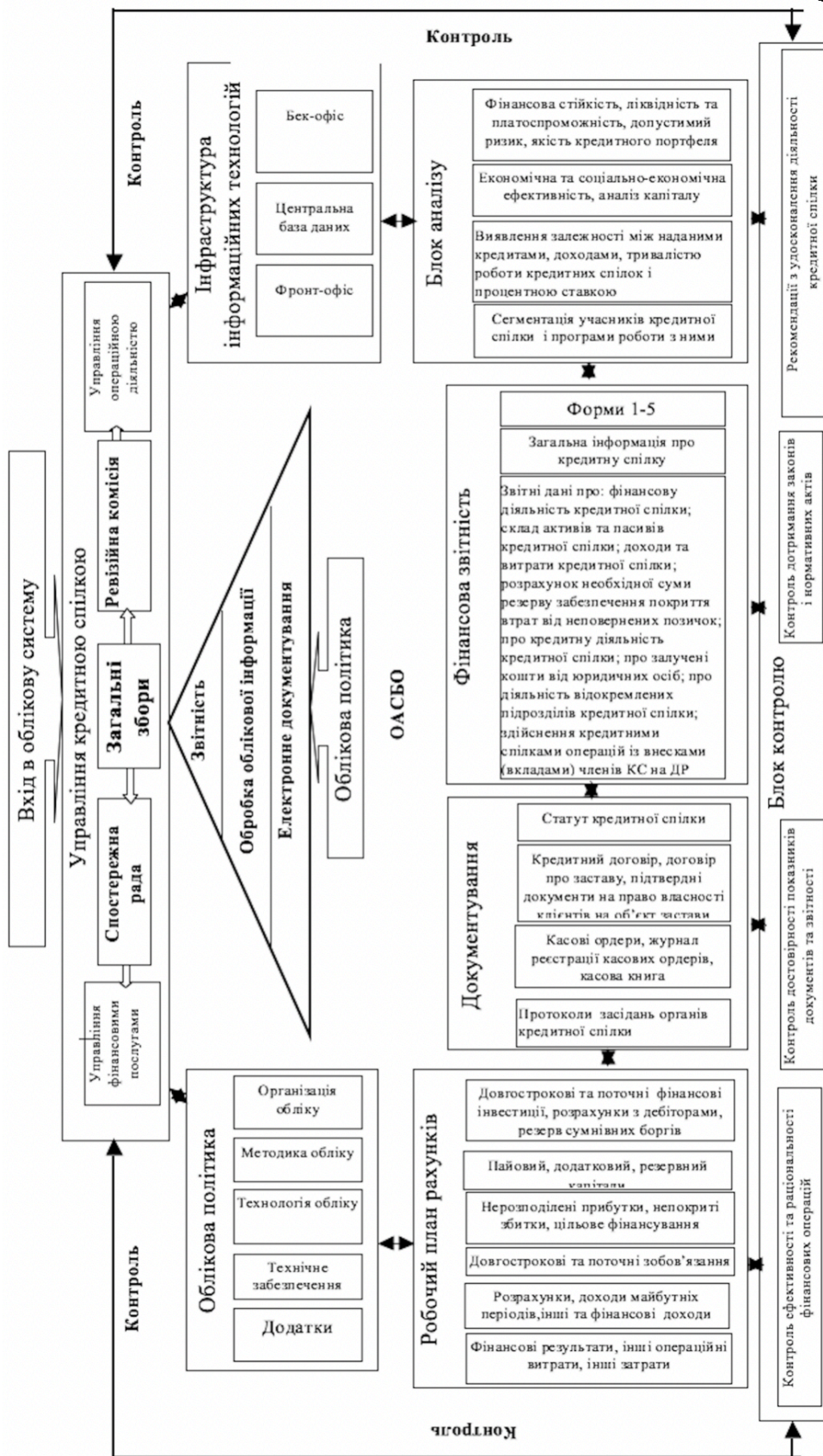

Рис. 2. Обліково-аналітична система кредитної спілки
Розроблено автором

В обліковій політиці кредитної спілки має бути наведена інформація про основні принципи ведення бухгалтерського (фінансового) обліку і формування статей звітності; єдині методи оцінки активів, зобов'язань та інших статей балансу підприємства; порядок нарахування доходів і витрат підприємства; критерії визнання активів безнадійними до отримання; порядок створення та використання спеціальних резервів; вимоги та вказівки щодо обліку окремих операцій та інші важливі питання, щодо яких можуть обиратися альтернативні методи обліку. Обов'язковим додатком до облікової політики кредитної спілки має бути робочий план рахунків, раціональна побудова якого забезпечить систему управління достовірною, деталізованою обліковою інформацією.

Облік фінансово-господарських операцій кредитних спілок зорієнтований на загальний план рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу зобов'язань і господарських операцій підприємств, затверджений Міністерством фінансів України [9, с. 276]. Робочий план рахунків кредитної спілки доцільно будувати враховуючи положення Методичних рекомендацій щодо ведення бухгалтерського обліку кредитною спілкою та об'єднаною кредитною спілкою, та передбачити в ньому рахунки та субрахунки в залежності від видів фінансових послуг, які надаються учасникам кредитної спілки.

Наступними блоками обліково-аналітичної системи кредитної спілки є документування та фінансова звітність. До типових документів, що створюються під час документування однотипних (загальних для всіх) управлінських функцій, виконуваних кредитною спілкою, відносяться документи з питань: організації системи управління, планування, фінансування, обліку та звітності, роботи з кадрами, адміністративно-господарського обслуговування тощо, а також документацію, що створюється в результаті виробничої та науково-технічної діяльності кредитної спілки. Порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, облікових реєстрів, бухгалтерської та іншої звітності кредитної спілки регулюється «Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку» [10].

Звітність, яку складає та подає до Нацкомфінпослуг кредитна спілка, містить: фінансову звітність (складається та подається згідно з обсягом та формами, визначеними Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні») [11] та звітні дані (складаються та

подаються згідно з обсягом та формами, визначеними Порядком складання та подання звітності кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг) [12].

Наступними важливими блоками обліково-аналітичної системи кредитної спілки є аналіз та контроль. Виявляти недоліки в діяльності кредитної спілки та коригувати її діяльність має контрольна функція управління, яка є необхідною умовою функціонування та розвитку будь-якого економічного суб'єкта. Контроль за фінансово-господарською діяльністю кредитної спілки здійснює Ревізійна комісія, яка підзвітна і відповідальна перед Загальними зборами членів кредитної спілки. Склад членів Ревізійної комісії чисельністю не менше трьох осіб, які працюють на громадських засадах, обирають Загальні збори [3]. Основними напрямками контролю в кредитній спілці є контроль за дотриманням кредитної політики спілки, контроль за задоволенням потреб членів спілки як основної мети функціонування кредитної кооперації, контроль за розрахунками за виданими кредитами членам кредитної спілки та їх погашенням та за іншими напрямками фінансово-господарської діяльності.

Забезпечення стабільності функціонування кредитних спілок, мінімізація та нівелювання ризиків, які можуть загрожувати фінансовій стійкості кредитної спілки, забезпечується блоком аналізу. П. А. Гориславець та Т. А. Гордієнко зазначають, що для кращої діяльності кредитних спілок ефективними будуть такі аналітичні заходи: створення системи стабілізації та фінансового оздоровлення кредитних спілок; введення системи страхування та захисту вкладів від фінансових ризиків; організація бюро кредитних історій для створення загальної бази позичальників, для зниження відсотка протермінованих і неповернених позик; ініціювання створення впливових асоціацій, які зможуть впровадити правила функціонування ринку кооперативного кредитування; встановлення жорсткої системи нагляду та контролю за дотриманням і виконанням правил діяльності кредитних спілок; створення установ сервісної інфраструктури, до обов'язків яких належить надавати послуги кредитним спілкам у консультативному супроводі та навчанні [13].

Будь-яка інформаційна система характеризується наявністю технології перетворення вихідних даних у результативну інформацію.

Дані технології прийнято називати інформаційними. Інформаційна технологія не може існувати окремо від технічного і програмного забезпечення [14, с. 126]. Інформаційна технологія – це цілеспрямована сукупність інформаційних процесів, з використанням засобів комп'ютеризованих систем зв'язку, системи обробки інформації і засобів доступу до інформації. Інформаційні технології допомагають налагодити інформаційні потоки усередині кредитної спілки та з віддаленими учасниками.

Особливу увагу під час формування інфраструктури інформаційних технологій кредитної спілки необхідно звернути на вибір конкретних видів програмного забезпечення, щоб не виникла ситуація, коли різні робочі групи використовують для виконання функцій інформаційного забезпечення різні програмні засоби, які не є сумісними. Дане положення за різних форматів зберігання інформації для різних програмних засобів унеможливорює колективну обробку інформаційних ресурсів.

В результаті дослідження вітчизняного ринку програмних продуктів було виявлено, що найбільш функціональним для потреб кредитних спілок є програмний комплекс «КС – Фінанси», який забезпечує повну автоматизацію фінансового обліку внесків, кредитів, вкладів на депозитні рахунки членів кредитної спілки, а також автоматизацію ведення бухгалтерського обліку активних та пасивних операцій кредитування. Перевагою програмного продукту є можливість автоматичного формування звітності до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, підтримка локальної мережі, роботу відокремлених підрозділів - філій і представництв як в режимі on-line, так і в режимі off line; ведення електронних карток членів кредитної спілки; здійснення розподілу на пайові внески тощо.

Висновки. Розглянувши складові обліково-аналітичної системи кредитної спілки, необхідно зазначити, що система, побудована на основі запропонованої моделі, з одного боку, є джерелом інформації для супроводу процесу надання фінансових послуг та інструментом для роботи з обліково-аналітичною і контрольною інформацією, що надходить і акумулюється, а з іншого, дозволить забезпечити вироблення оптимальної стратегії і тактики розвитку, виявлення резервів підвищення ефективності надання фінансових послуг, та достовірне оцінювання результатів функціонування кредитної спілки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Підсумки діяльності кредитних спілок за I півріччя 2018 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/KS/ks_I%20piv%202018.pdf
2. Що таке кредитна спілка? [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.vaks.org.ua/?menu=Finprosvita_scho_take_KS
3. Закон України: Про кредитні спілки від 20.12.2001 № 2908-III (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908>.
4. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо ведення бухгалтерського обліку кредитною спілкою та об'єднаною кредитною спілкою» від 18.12.2003 р. № 171 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0171486-03>.
5. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 20.07.2014 р. № 2664-III. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
6. Янчева Л. Н., Крутова А. С., Белявцева В. В. Организация управленческого учета в торгово-производственных предприятиях : монография. Харьков: ХГУПТ, 2008. 169с.
7. Клименко В. І. Саморегульована організація кредитних спілок як запорука ефективного розвитку кредитно-кооперативного сектора національної економіки // Бізнес Інформ. 2016. №1. С. 277–281.
8. Корінько М. Д. Організація бухгалтерського обліку діяльності кредитних спілок України // Журнал «Економіка: реалії часу». 2017. №3 (31). С. 110-118.
9. Мохняк В. С. Облік у кредитних спілках // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2014. № 797. С. 274-277.
10. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [затверджено наказом Міністерства фінансів України від 24 травня 1995 р. – №88] [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>
11. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність : Закон України [прийнятий Верховною Радою України від 16.07.1999 р. – № 996] [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
12. Про затвердження Порядку складання та подання звітності кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0069-04>.
13. Гориславец П. А., Гордієнко Т. А. Діяльність кредитних спілок в Україні: сучасний

стан та шляхи подолання наслідків фінансової кризи [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/7761/1/26.pdf>.

14. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку: історія, теорія, перспективи. Житомир : АСА, 2001. 416 с.

REFERENCES:

1. Pidsumky` diyal`nosti kredy`tny`x spilok za I pivrichchya 2018 roku [Results of the activities of credit unions for the first half of 2018]. (n.d.). *nfp.gov.ua/files*. Retrieved from https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/KS/ks_I%20piv%202018.pdf [in Ukrainian].
2. Shho take kredy`tna spilka? [What is a credit union?]. (n.d.). *vaks.org.ua*. Retrieved from http://www.vaks.org.ua/?menu=Finprosvita_scho_take_KS. [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrayiny`: Pro kredy`tni spilky` vid 20.12.2001 № 2908-III (iz zminamy` i dopovnennyamy`) [Law of Ukraine: On Credit Unions of December 20, 2001 № 2908-III (with amendments and additions)]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908>. [in Ukrainian].
4. Rozporyadzhennya Derzhavnoyi komisiyi z regulyuvannya ry`nkiv finansovy`x poslug Ukrayiny` «Pro zatverdzhennya Metody`chny`x rekomendacij shhodo vedennya buxgalters`kogo obliku kredy`tnoyu spilkoju ta ob`yednanoyu kredy`tnoyu spilkoju» vid 18.12.2003 r. № 171 [Order of the State Commission for Regulation of Financial Services Markets of Ukraine "On Approval of Methodological Recommendations for Accounting by the Credit Union and the Unified Credit Union" of 18.12.2003 № 171]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0171486-03>. [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrayiny` «Pro finansovi poslugy` ta derzhavne regulyuvannya ry`nkiv finansovy`x poslug» vid 20.07.2014 r. №2664-III. [Law of Ukraine "On Financial Services and State Regulation of Financial Services Markets" dated July 20, 2014, № 2664-III]. *zakon2.rada.gov*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>. [in Ukrainian].
6. Yancheva, L. N., Krutova, A. S., & Belyavtseva, V. V. (2008). *Organizatsiya upravlencheskogo ucheta v torgovo-proizvodstvennyih predpriyatiyah* [Organization of management accounting in trade and industrial enterprises]. Harkov : HGUP. [in Ukrainian].
7. Kly`menko, V. I. (2016). Samoregul`ovana organizaciya kredy`tny`x spilok yak zaporuka efekty`vnogo rozvy`tku kredy`tno-kooperaty`vnogo sektora nacional`noyi ekonomiky` [Self-regulation of credit spilok yak zapruka effektivnogo rozvitku credit-cooperative sector of the national economy]. *Biznes Inform – Business News*, 1, 277-281 [in Ukrainian].
8. Korin`ko, M. D. (2017). Organizaciya buxgalters`kogo obliku diyal`nosti kredy`tny`x spilok Ukrayiny` [Organization of the accounting area of the credit spilok of Ukraine].

- Zhurnal «Ekonomika: realiyi chasu» – Journal "Economy: real hour", 3, 110-118 [in Ukrainian].*
9. Moxnyak, V. S. (2014). *Oblik u kredy`tny`x spilkax [Oblik at credit branches]. Visny`k Nacional`nogo universy`tetu «L`vivs`ka politexnika». Menedzhment ta pidpry`yemny`cztvo v Ukrayini: etapy` stanovlennya i problemy` rozvy`tku – The Bulletin of the National University "Lviv Politehnika". Management and Benefit in Ukraine: Devices for Problem Development, 797, 274-277. [in Ukrainian].*
 10. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro dokumental`ne zabezpechennya zapy`siv u buxgalters`komu obliku, zatverdzheno nakazom Ministerstva finansiv Ukrayiny` vid 24 travnya 1995 r. – №88 [10. About Zavodzhennya Polozhennya about the documentary about the crime of writing in the accounting area confirmed by the mandate of the Ministry of Finances of Ukraine in the 24th of April 1995. – №88]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>. [in Ukrainian].
 11. Pro buxgalters`ky`j oblik ta finansovu zvitnist` : Zakon Ukrayiny`, pry`jnyaty`j Verxovnoyu Radoyu Ukrayiny` vid 16.07.1999 r. – № 996 [About the accounting region and the financiful marriage: the Law of Ukraine, adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine dated 07.16.1999 p. – № 996]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. [in Ukrainian].
 12. Pro zatverdzhennya Poryadku skladannya ta podannya zvitnosti kredy`tny`my` spilkamy` ta ob`yednany`my` kredy`tny`my` spilkamy` do Nacional`noyi komisiyi, shho zdiysnyuye derzhavne reguluyuvannya u sferi ry`nkiv finansovy`x poslug [About the consolidated procedure for adding and giving credit cards with credit cards to national teams, which are the heights of state regulation in the sphere of financial services]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. [in Ukrainian].
 13. Gory`slavecz`, P. A. & Gordiyenko, T. A. *Diyal`nist` kredy`tny`x spilok v Ukrayini: suchasny`j stan ta shlyaxy` podolannya naslidkiv finansovoyi kry`zy` [Diyalnist credit spilok in Ukraine: a very good camp and stalling the funeral crisis]. (n.d.). Retrieved from <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/7761/1/26.pdf>.*
 14. Ivaxnenkov, S. V. (2001) *Informacijni tehnologiyi v organizaciyi buxgalters`kogo obliku: istoriya, teoriya, perspekty`vy` [Information technology in the accounting department: history, theory, perspectives]. Zhy`tomy`r : ASA [in Ukrainian].*